TEJO Vlaanderen vzw
Bredestraat 2
2000 Antwerpen
info.vlaanderen@TEJO.be
www.TEJO.be

Nota TEJO Vlaanderen - Hoorzitting woensdag 21 April 2021 - Vlaams Parlement commissie welzijn

Ingrid De Jonghe | voorzitster TEJO Antwerpen en Vlaanderen |
ingrid.dejonghe@tejo.be

Inleiding

De grote en actuele nood binnen de geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jongeren is jammer genoeg geen nieuw fenomeen!

Graag ga ik even terug in de tijd. Toen ik in 1985 de jeugdadvocatuur oprichtte in Antwerpen en veel jeugdzaken begeleidde stelde ik reeds vast dat vele jongeren psychische problemen en onrust vertoonden omwille van vooral een moeilijk contextgegeven waardoor de situatie escaleerde. Jeugdrechters liepen toen reeds tegen wachtlijsten CGG en andere hulpverleningscentra aan. Deze wachtlijsten namen stelselmatig toe en er werd beleidshalve amper gereageerd.

Er is te lang, te weinig aandacht gegaan naar geestelijke gezondheid en meer specifiek naar jongeren toe! We kunnen bijna spreken van een 'verzuimsmisdrijf' want de problematiek is reeds lang en blijvend aangegeven.

Naast ontoereikende middelen voor GGZ is er het probleem van de samenleving! Onze attitude van 'leven' als individu, waarbij ieder voor zich het beste neemt, veeleisende gemeenschap, toename van stress, eenzaamheid, tekort/afwezigheid van echte verbindingen. Onze levenswijze moet ANDERS aangezien ze bijdraagt aan de actuele toename van psychische problemen!

TEJO

Ik ben met vele mensen in de sector gaan praten en ondervond geen attitude van echte aanpak om het probleem van 'wachttijden' ernstig op te nemen. Als burger heb ik dan op 13 maart 2010 de burgerorganisatie TEJO opgericht, Jeugdtherapeuten zonder grenzen, wat later 'Therapeuten voor jongeren' werd. Want ELKE jongere heeft recht op quasi onmiddellijke, psychische hulpverlening iop het moment dat nodig is, zonder enig onderscheid of vooropgelegde criteria.

Na een intense voorbereiding beslisten we als TEJO-groep om innovatieve, preventieve, laagdrempelige, quasi onmiddellijke kortdurende therapeutische hulp aan te bieden aan jongeren tussen 10 en 20 jaar, anoniem en gratis, aangeboden door geëngageerde deskundige therapeuten in een vrijwilligersengagement. Door het feit dat jongeren anoniem, geven beperkte info, én gratis kunnen komen maakt een groot verschil. We zien meer dan de helft jongeren die zelfstandig naar TEJO komen en we zien ook de helft aan jongeren met andere culturele achtergronden! Jongeren zijn erg therapetrouw en zijn ook vragende partij voor een deskundig gesprek.
Verwijzingen komen via heel wat verschillende kanalen, leerkrachten, CLB, ouders, huisartsen, JAC (CAW), CGG, politie, OCMW, jeugdrechters…
Ik deed dit voor Antwerpen maar gaandeweg zijn er de laatste zes jaar heel wat TEJO-huizen in Vlaanderen bijgekomen, ondertussen staat de teller op 18 TEJO huizen.

Onze missie bestaat er nog steeds uit om allereerst 'PREVENTIEF' iets aan de wachttijden te doen. Een preventief project waarbij we deskundig, laagdrempelig inzetten om lichte en matig zware problematieken in een tiental

deskundige therapeutische gesprekken op te nemen. Op die wijze kunnen we verdere negatieve ontwikkelingen een halt toe roepen en deblokkeren. Je voorkomt escalatie van problemen en je vermindert de doorverwijzing naar verdergaande, langdurige behandeling naar CGG en vooral naar residentiële meer kostelijke psychiatrische begeleiding. Deze centra moeten opnieuw kunnen inzetten op meer langdurige behandeling en opnieuw beschikbaar worden. Nu zit alles vast!

Wanneer we bij TEJO na een eerste of tweede gesprek vaststellen dat er een ernstige, complexe problematiek zich voordoet plaatsen wij de jongere al op een wachtlijst van het CGG, die gemakkelijk kan oplopen tussen de 1 à 2 jaar vooraleer een verdere behandeling kan starten.
Bij TEJO zijn ALLE jongeren welkom, we vertrekken niet vanuit een label en trachten in een beperkt aantal sessies jongeren terug aansluiting te geven bij hun gewone leven. Bij meer complexe problematieken kunnen we wegens wachtlijsten nooit meteen doorverwijzen waardoor we jongeren veel langer blijven volgen dan wat we met de visie van TEJO beogen!

Drie jaar geleden hebben we TEJO Vlaanderen opgericht met een Charter waarin onze drie hoofddoelstellingen staan uitgeschreven;

- Therapeutische functie: het geven van een 10-tal individuele, therapeutische gesprekken en dit anoniem en gratis voor jongeren tussen 10 en 20 jaar
- Labo-functie: waarbij we parallel met de individuele hulpverlening extra ondersteuning aanreiken via 'Rots en Water Training, Mindfulness, groepstherapie voor de transitieleeftijd, praatgroepen voor studenten…
- Signaalfunctie: waarbij we de samenleving willen aanspreken op de stijgende problematiek bij jongeren, de overheid aanspreken om daadwerkelijk in te zetten en de ruime gemeenschap vragen voor een actief engagement om mee te helpen

HOU-VAST

Met onze recente 11ste verjaardag op 13 maart ll. hebben we een film gemaakt waarbij we een reflectie maken over de voorbije 11 jaar en vooral inzoomen op de toekomst met onze 'signaalfunctie'. We hebben de sociale beweging HOU-VAST gelanceerd met een aantal projecten die een 'preventiever aanbod' willen aanreiken dat vooral gericht is op het voorkomen van een aantal problemen bij jongeren, wat de eigenlijke betekenis van PREVENTIE inhoudt. Onder deze sociale beweging zitten heel wat preventieve projecten zoals de TEJO strips* en de reizende belevingsexpo WE (L) ZIJN JONG!* zodoende we jongeren nog preventiever kunnen ondersteunen.

We willen graag de ganse samenleving uitnodigen om iets extra te doen voor jongeren en er positief te zijn voor hen in de belangrijke ontwikkelingsfase van kind naar volwassene toe. We zijn ervan overtuigd dat je geen arts, psycholoog, pedagoog, maatschappelijk werker of therapeut moet zijn om iets extra te doen voor jongeren!
Een uitnodiging tot een nieuwe positiev attitude en een pleidooi voor meer solidariteit en ethische burgerzin!

Een overheid kan immers niet alle gaten vullen… *'It takes a village to raise a child'*

Oplossingen

De overheid heeft een belangrijke taak om bovenstaand groeiend, toenemend probleem ernstig en grondig te bestuderen en moedige oplossingen voor te stellen. Veranderingen die getuigen van open denken, op basis van good practices, kritische reflectie van bestaande hulpverlening, machtsstructuren van grote spelers aan te spreken en samen vernieuwend, durven denken én een kader op te bouwen waar er echt aan samenwerking gedaan kan worden, met minder administratie- en vergaderdwang maar meer praktijk, meer vertrouwen, inspraak en goede opvolging van jongeren en gerichte hulpverlening.

Met TEJO zijn wij voorstander om meer deskundige en ervaren therapeuten laagdrempelig, vroeger en dus tijdiger in te zetten. Preventieve, transparante hulpverlening die beschikbaar en helder is voor jongeren en waar de deuren OPEN staan!

In 2014-2015 heeft het Team 'Actions for teens' samen met het Onderzoekscentrum Lucas van Leuven gedurende twee jaar een Europese studie verricht rond mentale gezondheid van adolescenten in Europa: ADOCARE, waarbij in dec. 2015 een eindcongres is gehouden in het Europees Parlement in Brussel over de stand van zaken betreffende

de geestelijke gezondheid van adolescenten in Europa, participeerden; België, Tsjechië, Finland, Frankrijk, Duitsland, Griekenland, Hongarije, Ierland, Italië, Letland, Litouwen, Portugal, Slovenië, Spanje, Zweden, Zwitserland en Nederland. Samen met twee jongeren die bij TEJO therapeutische hulp hadden gevolgd heb ik meegewerkt aan dit Europees onderzoek.
Volgende essentiële richtlijnen en aanbevelingen kwamen naar voor:

- Grotere beschikbaarheid van MG-diensten (mentale gezondheid adolescenten) instaleren om snellere hulpverlening te realiseren met garantie voor deskundigheid en respect voor ethische waarden
- De toegankelijkheid naar concrete hulpverlening moet beter worden
- Een persoonsgerichte behandeling naar elke jongere toe
- Meer geïntegreerde zorg met begeleiding en inbreng van de jongeren zelf en waarbij mogelijk ook het volledige gezin betrekken
- Er dient een betere overgang gewaarborgd te worden tussen MGZ-diensten voor adolescenten en MGZ-diensten voor volwassenen.
- Een degelijke opleiding voor professionele zorgverleners
- Nadruk wordt gelegd op preventieve hulpverlening
- Meer middelen, meer budget en verder opvolgingsonderzoek
- Bij de tweedaagse ontmoeting met andere jongeren uit Europa kwam van hen volgende antwoord op hoe zij de ideale hulpverlening zien; bij voorkeur intense, ambulante therapeutische ondersteuning op het moment dat het nodig is, kortdurend, deskundig, met dezelfde professional, in vertrouwen en in respect én waarbij een fijne nabegeleiding/opvolging verzorgd wordt!

Kenmerken van goede hulpverlening inzake jongeren met psychische problemen zijn volgens ons:

- Hulpverlening minder afhankelijk maken van een label. Je moet meestal een label hebben vooraleer je hulpverlening kan ontvangen.
- Laagdrempelig, tijdig, quasi onmiddelijk therapeutisch aanbod voor jongeren om escalatie te voorkomen
- Een vaste trajectbegeleider/vertrouwenspersoon/ ankerpunt voor elke jongere bij aanvang van de hulpverlening, die mee zorg draagt voor effectief en betrouwbaar parcours
- Echte oprechte samenwerking tussen verschillende hulpvoorzieningen
- Meer langdurige, ambulante, therapeutische hulp mogelijk maken
- Meer verbinding met de context van de jongere bij opvang/begeleiding in psychiatrische settings en psychiatrische hulp meer toegankelijk maken
- Georganiseerde zorg én nazorg voor jongeren tussen 18 en 25jaar.
- Meer middelen naar laagdrempelige, ambulante, gespecialiseerde voorzieningen voor jongeren, kortdurend en ook voor meer langdurige trajecten
- De kracht van goede Therapie, het 'authentiek, echt empathische gesprek met de jongere versterken

Corona

Corona-tijd heeft de problemen doen toenemen. Zoals reeds geweten zijn er heel wat meer spanningen binnen verschillende gezinnen die leiden tot meer intra familiaal geweld. Jongeren bij TEJO geven aan 'zich leeg te voelen', lusteloos door het vele thuis zitten, het digitaal les moeten volgen, het ontbreken van de broodnodige contacten met leeftijdsgenoten in de school en daarbuiten. Vrije tijd kan minimaal en dient gereserveerd te worden, voor heel wat jongeren niet mogelijk…Hoe langer hoe meer komt de afweging betreffende opvolging coronaregels, de kans op corona versus mentaal leed! De kans op meer 'suïcide' bij jongeren neemt enkel toe wanneer we wachten met het gewone (scouts, sportclubs, school voltijds, …) terug op te starten.

Conclusie

De zorg die we aanbieden dient beter te zijn, niet steeds of uitsluitend in een klinisch 'probleem' -traject begrepen te worden. Eer we daar zijn, is het eigenlijk al te laat. Als zorg breder gedacht mag worden, ook en misschien vooral op beleidsniveau, geloven we dat we vooruitgang kunnen boeken. We dienen weg te stappen van labels om goede zorg te krijgen (cfr. advies hoge gezondheidsraad). We dienen meer samen te werken en het verbrokkelde hulpverleningslandschap te herstellen.

Het is ergens absurd om meer psychiatrie te creëren en alles onder de noemer zorg te gaan opnemen. Toch lijken we de psychiatrie (in haar zog soms de gehele GGZ) te claimen als geprefereerd en ultiem instrument tegen ons

lijden en leggen we daar niet haalbare verwachtingen (overschatten we haar). Dit alles binnen een samenleving die functionaliteit als betekenisgever heeft opgeslokt en van daaruit abnormaliteit definieert en problematiseert.
Er dient meer aandacht te zijn voor de oorzaak van de zorgen dan louter de opvang van de jongeren die hierdoor in nood verkeren. Een andere maatschappelijke mentaliteit zal nodig zijn om jongeren terug perspectief te geven. De kleine verbindingen her-activeren zie ik als hoopvol. Met onze sociale beweging HOU-VAST willen we daar alvast hard aan werken.

Wanneer we kijken naar welke doelgroepen we eerst dienen te ondersteunen dan zijn het vooral de grote groep jongeren en meer specifiek de jongeren die in moeilijke contexten en in armoede dienen te leven. Er dient eveneens speciale aandacht te gaan naar jongeren in de transitieleeftijd (tussen 16-25 jaar) gezien de dringende lange wachttijden in de residentiële, psychiatrische settings, alsook stijgende cijfers in de kinderpsychiatrie!
Het zou heerlijk zijn om initiatieven te promoten die verbindingen brengen tussen verschillende doelgroepen zoals kinderen/jongeren en ouderen en verbindende activiteiten hier rond te organiseren met een altruïstische attitude, waardoor iedereen kan groeien tot meer mens-wording.

Met grote dank voor de uitnodiging en steeds bereid om 'samen' mee na te denken!
Hartelijk,

Ingrid De Jonghe
Voorzitster TEJO Antwerpen en TEJO Vlaanderen

Illustratie van enkele HOU-VAST projecten:

TEJO Strips:
de TEJO-strips, ondertussen drie exemplaren die inzoomen op de leefwereld van adolescenten, actuele problemen bij jongeren (pesten, agressief gedrag, seksuele identiteit, moeilijke omgangsregelingen bij scheiding ouders…) verweven in een boeiend verhaal waarbij belangrijke waarden terug op de voorgrond komen als 'Vriendschap, solidariteit, tijdig hulp zoeken…'. Deze fijn, geïllustreerde strips hebben een les-begeleiding en worden gratis in alle scholen, over heel Vlaanderen verspreid.

Podcast:
Deze zomer wordt een Podcast opgenomen met jongeren voor jongeren die een weekje samen zullen doorbrengen en verhalen/reflecties/ vragen/ oplossingen brengen over hun leven.

Belevingsexpo:
In september '21 starten we met de reizende Belevingsexpo doorheen Vlaanderen; WE (L) ZIJN JONG! Voel je goed!? Doeikertoe? JA!
Een organisatie van TEJO i.s.m. heel wat organisaties uit de hulpverlening.
Met deze participatieve en creatieve uitnodiging naar jongeren en volwassenen brengen we drie thema's bij elkaar; rechtspositie, persoonlijk welzijn en concrete hulpverlening van/voor jongeren. Het is onze betrachting om waardevolle info te geven, te laten beleven/stilstaan bij een aantal zaken en jongeren uit te nodigen om aan te vullen wat wij aanreiken!
De expo zal gedurende drie jaar rondreizen doorheen Vlaanderen, opgevolgd door TEJO, door leerkrachten, jongeren, experten, en een team van doctorandi van de Universiteit van Gent, Faculteit Psychologie. Na drie jaar zal een mooi reflectie-werk met noodzakelijke aandachts- en verbeterpunten worden voorgesteld.

- De Jonghe, I. (2018) Verlies ze niet. Een pleidooi om anders om te gaan met jongeren. Kalmthout: Pelckmans Pro.
- De Jonghe, I. (2013) Toveren met jongeren in woelige tijden. Hoe therapeuten vrijwillig jongeren helpen hun koers te varen. Leuven: Lannoo Campus